

Irina Korotýč

UKRAJINA NA DOSAH

Kronika války v mozaice lidských příběhů

přeložila Eva Kudrjavceva Malenová

 P R E S S

Ukrajina na dosah

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Irina Korotyč
Ukrajina na dosah – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

UKRAJINA NA DOSAH

Irina Korotyč

UKRAJINA NA DOSAH

Kronika války v mozaice lidských příběhů

přeložila Eva Kudrjavceva Malenová

Úvod

Jmenuji se Irina a jsem uprchlice.

Jsem ruský mluvící Ukrajinka z Krymu. Před 22 lety jsem se přestěhovala do Kyjeva, od té doby tam pracuji. Krym pro mě byl vlastí, domovem, oporou – dokud ho na jaře 2014 neokupovala a neanektovala sousední země jménem Rusko.

Jmenuji se Irina a jsem uprchlice.

Válka přišla do mého domu na klidném předměstí Kyjeva. Válka mě donutila vzít tříletého syna a utéct. Válka mě přivedla do Česka – stejně jako statisíce mých krajanů.

Jmenuji se Irina a jsem uprchlice.

Jediné, co chci, je vrátit se domů. Nejsem v exilu ani v emigraci, jsem v evakuaci. A tady, v evakuaci, chci uspořádat své deníkové záznamy a útržky poznámek. Svoje rozhovory s přáteli a blízkými. Někteří z nich uprchli před válkou a skončili v Česku. Někteří našli útočiště v jiných zemích. Někteří zůstali na Ukrajině a drží linii. Všichni, o kterých píšu, jsou mi blízko, na dosah ruky – buď mojí nebo mých známých.

Dnes přišla válka k nám domů. Budu vám vyprávět naše příběhy. Protože celý civilizovaný svět má teď válku na dosah ruky...

Z DENÍKU

24. února 2022

V pět hodin ráno nás probudily dva hlasité výbuchy.

Zbytek je ve zprávách. Před svítáním vyhlásil krvavý upír Putin invazi a zahájil rozsáhlou ofenzívu. Východ, západ i jih jsou v plamenech. Letecká bitva u Hostomelu, Charkov pod palbou, boje u Kachovky, výbuchy po celé zemi. Právě teď je v Kyjevě letecký poplach.

Hlavu mám chladnou a překvapivě jasnou. Volaly jsme si se sestrou Ženěčkou, mým dvojčetem. Před čtyřmi dny odjeli s dětmi lyžovat do Bukovelu.¹ Zatím nevíme, co si říct.

Volala mi vzlykající kamarádka Tijna. Dnes ráno k nám měla přiletět z Londýna, měla jsem v plánu, že pro ni po snídani pojedu na letiště Žuljany. Ranní výbuchy. Všechno nasvědčuje tomu, že právě z Žuljan. Letiště bylo bombardováno a je od nás docela blízko.

Krvelačný upír vyhlásil speciální operaci k demilitarizaci a denacifikaci Ukrajiny. A dodal, že jestli se někdo pokusí zasáhnout, bude toho těžce litovat, protože je odhodlán ke všemu.

Jsme sami. A musíme se postavit armádě zombie. Staráme se jeden o druhého, pomáháme armádě.

Nikam nejedeme. Tohle je náš domov a naše země.

Pomodlete se za nás, kdo to umíte.

A nám nezbyvá než to přestát.

Стоїмо! Слава Україні! Смерть ворогам!²

ZE ZPRÁV

Z RUSKA

24. února v ranních hodinách vyslalo Rusko na území Ukrajiny vojsko a provedlo úder na ukrajinské objekty. Ruský prezident Vladimir Putin označil svůj rozkaz

1 Bukovel je moderní lyžařské středisko na jihozápadě Ukrajiny; má přes 60 km sjezdovek.

2 Ukrajinská hesla: Vydržíme! Sláva Ukrajině! Smrt nepříteli!

jako speciální operaci, jejímž cílem – podle jeho slov – je ochrana samozvaných (Ruskem nedávno uznaných) donbaských republik a „denacifikace Ukrajiny“.

Ruské ministerstvo obrany záhy uvedlo, že zneškodnilo ukrajinskou protivzdušnou obranu a zničilo vojenskou infrastrukturu ukrajinských letišť. Ukrajinská strana tuto informaci nepotvrdila.

Už si nepamatuju, jestli jsme 24. února měli oficiální zprávy o mrtvých civilistech. Ale určitě vím, že toho dne můj muž Kolja ztratil rodiče a syn Filip ztratil dědu a babičku. Koljovi rodiče žijí v Moskvě. Byli jsme pravidelně v kontaktu, volali jsme si, posílali jsme jim fotky. Koljova maminka k nám jezdila, pár dnů u nás vždy bydlela a starala se o vnuka. Byla šťastná, že její syn má takovou úžasnou rodinu, takový velký a pěkný dům na předměstí Kyjeva.

24. února odpoledne napsala Koljovi obvyklou otázku:

„Jak se máš, co děláš?“

Odpověděl stručně: „Dávám spát Filipa.“

„A kde je Irina?“

„Dole.“

„A co její práce?“

Na to Kolja napsal: „Mami, dnes nás probudily výbuchy. Ruské rakety bombardují Kyjev a Ukrajinu. Fakt tě zajímá, jak to má Irina s prací?!“

Pak už se neozvali.

Nezajímali se, co dělá jejich syn, jak se má vnuk. Po všech těch hrůzách, co zažila předměstí Kyjeva, se nezeptali, jestli jsme živí. Jestli náš dům ještě stojí. Nevím, jak si to vysvětlit. Ostatně po tom, co jsme prožili, už to ani nechci. Já jsem sirotek dávno – máma a táta leží v hrobě na sevastopolském hřbitově. 24. února osiřel i můj muž.

Všichni nám píšou, ptají se, jak jsme na tom.

Milí moji, jsme pořád doma, na předměstí Kyjeva. Nemusíte se o nás bát, jsme vybaveni mnohem líp než mnozí jiní – máme totiž rodinný dům, nežijeme v paneláku. Máme velký suterén, kde se dá schovat. Je zařízený na bydlení. Zatím máme elektřinu, plyn, vodu i teplo. Máme mangel, buržujku i kazan.³ Takže vlastně – když nám sem nic nepřiletí, jsme v pohodě, všechno zvládneme.

Psychicky je to horší – včerejší první den byl čiré zoufalství a bezmoc. Bezcílně jsem chodila po domě a snažila jsem se přijmout, že se to stalo, že se tím ruší a boří celý můj uspořádaný život, podnikání, a že jediné, na co se musím soustředit, je přežít a udržet Ťuvočku, jak říkáme Filipovi, v bezpečí. Pořád si nemohu odpustit, že jsem včera v návalu zoufalství nebyla schopná učinit několik velmi důležitých rozhodnutí – například pořádně uzavřít kancelář a převést k sobě kolegyni s kočkou. Po zavření mostů se k ní už nedostanu. Takže teď je ve výškové budově na levém břehu⁴ a mně se při té představě dělá špatně.

Dnes jsem sebrala síly a jela do kanceláře. Bylo to trochu děsivé – město zelo prázdnotou, a zrovna když jsem zaparkovala u kanceláře, začalo to kousek ode mě bouchat. Nevím, na jaké cíle ty okupanstké kurvy mířily – zda na Univerzitu národní gardy na Solomenské nebo na vlakové nádraží, každopádně bomby dopadly na nedostavěnou výškovou budovu vedle ústředního matričního úřadu. Díkybohu tam nemělo co hořet, tak ani nevznikl požár a já jsem se v pořádku vrátila domů.

³ Mangel je druh zahradního grilu, buržujka jsou malá kamna na dřevo a kazan je kotlík na vaření venku pro větší počet lidí.

⁴ Řeka Dněpr rozděluje Kyjev na východní a západní část. Východní břeh je tradičně tzv. „spacím rajónem“, tedy oblastí s výškovými budovami, kam lidé jezdí hlavně přespat.

Často to kolem nás bouchá a to pak spěcháme dolů. Filip si uvědomuje, že jsme ve válce a musíme se moc rychle dostat do suterénu. Pravda, někdy se ptá: „Válka skončila?“ A když se později probudí, řekne: „Jdeme domů!“

Jsme sice doma, ale on moc dobře ví, že se vše změnilo, a chce zpátky – „domů“...

ZE ZPRÁV

Z RUSKA

Ruské ozbrojené síly nebudou útočit na obytné čtvrti ukrajinského hlavního města, uvedlo ruské ministerstvo obrany.

26. února 2022

Zprávy jsou strašné. Ostřelování v Charkově, Černihivu, Sumách, ruiny v Žytomyru, boje u Kachovky, v Kyjevě neutichají sirény. Ráno dopadla raketa na výškovou budovu na ulici Lobanovského. Podívala jsem se na fotku a zamrazilo mě. Ten dům dobře znám. Tam, přímo nad tou hrůzostrašnou dírou je kancelář mých kamarádů a společnosti Estet. Byla jsem tam mockrát a mám to tam ráda. Je to místo s „nejlepším výhledem na západ slunce“, měli jsme tam na příští týden domluvenou schůzku. Všechno, co kamarádi budovali 20 let, pokrývá černočerný prach...

Přímo naproti přes cestu mají dům naši kamarádi Olga a Viktor...

PŘÍBĚH OLGY A VIKTORA

Je to strašně divná zkušenost – balit si věci, aniž byste věděli, kam jedete a na jak dlouho. A k tomu přidejte ještě jednu neznámou: nevíte, jak pojedete.

Jasně, vyjedete autem. Ale co když bude cesta rozbombardovaná nebo když auto začnou ostřelovat? Co když budete muset jít pěšky? Jak dlouho a jak daleko? Co si můžete vzít s sebou? Bez čeho se vy a vaše děti neobejdete? Dokážete najít na noc střechu nad hlavou, nebo budete muset spát v autě? Nebo někde na cestě, v lese? Co vzít sobě? A co pro děti? Co nechat doma? A na co si dát pozor?

Téma blížící se eskalace vyplnilo ukrajinský mediální prostor už několik týdnů před válkou. A zrovna v předvečer války si Olga vyslechla rady známého vojenského odborníka. Říkal, že v případě rozsáhlé války se velké město stává pastí a na jeho opuštění jsou tři dny. Podrobně vysvětloval, jak zorganizovat odjezd a co si sbalit. Na co se připravit po cestě. Neřekl ovšem, kam jet a na jak dlouho. Odpověď na tuhle otázku tedy Olga 24. února ráno neměla.

Výšková budova na prospektu Lobanovského byla prvním obytným domem, který zničila ruská raketa.

Olga Serebrjakova s dětmi Nazarem a Artomem.

Balila věci – pro sebe a pro děti. Dívala se na třesoucí se ruce svého muže. Obešla okolí a hledala protiletecké kryty. Jenže namísto bezpečných útočišť našla jen nevhodné sklepní pasti. V případě poplachu nebude kam utéct. Olga zavolala matce, která taky žije v Kyjevě se svým manželem Miroslavem, původem Čechem. Nakonec se rozhodli – pojedeme na Západ a uvidíme, co dál. V jednom autě byla Olga s manželem, děti a kočka. V druhém máma s Miroslavem.

Večer druhého dne války dorazila celá rodina do Vinnycje a zázrakem našla nocleh v hotelu.

Sakra! Ani nejlepší odborník vám nepřipomenul, že když utkáte s kočkou, máte jí vzít nejen krmivo, ale i záchod.

Trošku je uklidňovalo, že jejich útočiště mělo protiletecký kryt. Jenže v noci už byl hotel přeplněný a začaly houkat sirény. Během noci a rána museli do krytu šestkrát. Nejděsivější bylo, když museli tahat dítě ze sprchy: „Tomo, je letecký poplach, obleč se, musíme se schovat.“ Děti – šestiletý Tóma a devítiletý Nazar – byly překvapivě ukázněné a disciplinované. Při třetím poplachu se chlapci oblékli, vzali si své „nouzové batůžky“ a dolů se vydali dřív než rodiče. Miroslav je při těle, takže se při každém sestupu do krytu ze třetího patra zadýchával. Olga si mlčky vyměnila pohled s mámou: co kdyby dostal infarkt?

Po šestém poplachu se rozhodli jet dál. Kouzelná síla Facebooku a kontakty kamarádů jim pomohly najít další zastávku u Ternopilu. Malý domek, mazanka⁵, zanedbaný byt, paní domácí se na děti dívá se slzami v očích. Jak dlouho se tu dá zůstat? Nanejvýš pár dnů. Tady na kraji města kryt není. Vyjíjí sirény. Kam dál?

Další útočiště je v Ivanofrankivské oblasti – malý hotel, jehož majitel okamžitě začal fungovat ve válečném režimu: „Teď tady mám dvacet lidí, šest psů, leguána a tři kočky, když počítám i tu naši. Nebojte se, všechno bude dobrý.“

5 Domek se stěnami vymazanými hlinou.

Tam v horách bylo divné ticho. A pouhý pohled na toho velkého, sebejistého muže byl uklidňující. Lidé, kteří přijeli s vydešenýma, uplakanýma očima, popíjeli v úzké kuchyňce čaj.

Třetí den se uklidnili natolik, že se dokonce začali usmívat a čtvrtý den už se zapojovali jako dobrovolníci a chodili balit humanitární pomoc. Navzdory stísněným podmínkám se tohle útočiště zdálo jako ostrůvek klidu a bezpečí. Co tady zůstat? Ale Viktor, Oljin muž, pátého dne rozhodně řekl: „Ještě jeden den si odpočínáte a pak musíte odjet.“

Viktor učinil rozhodnutí, které Olga odmítala přijmout: poslal ji a děti do Česka, do bezpečí, spolu s maminkou a s Miroslavem. S tím, že on sám narukuje.

A tak ke všem nezodpovězeným otázkám přibyla další: Kdy zase uvidím manžela a děti tátu? Na přemýšlení, jestli se ještě vůbec někdy uvidí, neměl sílu nikdo...

Je těžké vyjádřit slovy všechno, co pro nás Česká republika a její občané udělali. Pro Olgu s dětmi se našel byt v Týně. Sousedi jim přinesli sladkosti, hračky a dětské oblečení. Když jí Miroslavův šéf bez jediné otázky podal obálku s penězi, byla Olja zmatená – co-pak to jde vzít si peníze od cizího člověka? „Potom jsem pochopila, že to nedělají jen pro nás, ale i pro sebe. Bolí je srdce, chtějí pomoci a skrze mou osobu pomáhají Ukrajině...“ V té době, kdy nikdo z nás nevěděl, co dělat, přicházela řešení sama od sebe. Jednoho dne jim zavolala Vítova sestra: „Mám pro vás nabídku na bydlení v Praze, za týden tady bude na tři měsíce volný byt, přijedte!“

Ted' Olga sdílí pražský byt s mou sestrou Ženěčkou. Dvě matky, čtyři děti – Olze a Ženěčce se děti narodily velmi blízko sebe – starší s odstupem jednoho dne, mladší s odstupem šesti měsíců.

Dostat děti do školy se jim bohužel nepovedlo. Čeští příbuzní dokázali zařídit setkání s ředitelkou blízké školy. Soucitně se dívala na ztichlé dívky: „Jejda, vy máte děti!“, ale pomoci nedokázala. „Naše škola pro vás není spádová, musíte do školy podle místa bydliště.“

U vchodu do školy „podle místa bydliště“ byl strážník a strohá cedule: „S dotazy se prosím obračejte na e-mail...“ Žeňa s Olgou napsaly, ale odpověď nedostaly. Děti byly převedeny na online výuku v ukrajinské škole.

Zatímco starší, devítileté, se mohou učit samy, mladším je potřeba pomáhat a sedět u nich. Ze života se tak stal film Na hromnice o den více: vstát, dát si snídani, posadit děti k výuce, mít pod kontrolou ty mladší, uvařit oběd, jít s dětmi na procházku, udělat úkoly, dát jim večeři, uložit je do postele, vstát, dát si snídani...

Práce se do tohohle řádu vměstnává těžko. Malý finanční příspěvek umožňuje uživit děti. Česká republika se nemusí obávat, každý haléř vyplacený uprchlíkům jako příspěvek se okamžitě zase vrací do české ekonomiky.

Za tři týdny vyprší doba, na kterou Olga a Žeňa dostaly byt. U konce je trpělivost pohostinného Česka, u konce jsou i síly a prostředky všech, co jsou ochotni pomáhat.

Jen raketové útoky na Kyjev neberou konce. A stejně tak nekončí ani ty věčné zpropadené otázky: kam jet? A na jak dlouho?

Z DENÍKU

26. února 2022, večer

Ve zprávách právě hlásili, že na Jižní nádraží dopadla raketa. Jsou tam tisíce lidí a evakuačních vlaků. Jsou tam mámy se svými dětmi. Nemůžu dýchat...

Naštěstí v oblasti nádraží dopadly jen střepiny ze sestřelené rakety. Došlo k poškození teplovodu, ale obešlo se to bez obětí na životech. Dozvěděli jsme se o tom večer. V tu chvíli jsem nevěděla, že zrovna v téže době se snažila do evakuačního vlaku Kyjev–Varšava dostat i Ira Koval. Příběh její evakuace jsem si vyslechla až při našem setkání v Praze.

PŘÍBĚH IRY KOVAL

Vlak 26. února byl už druhý evakuační vlak Irinina života. První zažila v Doněcku, v létě 2014, když se dvěma dětmi vystála tisícíhlavou frontu k pokladně a požádala o „jakékoli jízdenky na jakýkoli vlak“. Dostala dva lístky do Kyjeva. Měli boční místa⁶ v lůžkovém vlaku, starší syn spal nahoře a Irina se čtyřletým Míšou dole. Irinin manžel zůstal v Doněcku se svou zdravotně postiženou matkou, odešel až nějakou dobu po nich.

V Kyjevě na ně už čekala Irinina starší dcera, která tam studovala. Začali žít nový život – pronajali si byt, začali pracovat. Starší dcera školu brzy dokončila a našla si práci v České republice. Začátkem roku se za ní Ira chystala přijet, protože byli v očekávání vnučky. Letenky do Prahy měli na březnové datum.

24. února jim dcera volala s pláčem – přijedte, prosím, přijedte okamžitě, dokud se odtud ještě můžete dostat, jinak se tady zblázním!

Letadla nelétají, letiště jsou zavřená – cesta zbývá jediná: nějakým vlakem, jakýmkoli, hlavně na Západ, a dál uvidíme.

6 Boční místo znamená místo do uličky, která je průchozí pro všechny ve vlaku.